

פרשת ויקהל

נושא השבוע: שבת מנוחה

נושא השבוע

השבת היא מצווה מרכזית בתורה, והיא כנראה גם יצירה ישראלית מקורית, שהבחינה את עם ישראל המקראי משאר העמים. מצוות השבת נזכרת בכמה מקומות בתורה ובכולם בולט טיב השבת כיום **מנוחה**, אולם כל אחד מהמקומות מטעים צד אחר של המנוחה. בפרשה שלנו בספר שמות, הסיבה לשבת היא דתית - שביתת אלוהים ממלאכת **בריאת העולם** ביום השביעי, היום משמש אות לכך שה' גילה את יום קודש לישראל בלבד, ושמירת היום הוא סימן להקדשתם אליו. לעומת טעם זה יש גם טעמים חברתיים ואחרים. בשמות כ' ("ספר הברית") מודגש כי מטרת השבת היא לתת מנוחה לבהמה לעבד ולגר. טיעון זה נמצא גם בעשרת הדברות שבספר דברים ושם נוסף טעם התולה את מצוות השבת **בשחרור בני ישראל מעבדות מצרים**.

מה בפרשה

• **ביצוע מלאכת המשכן** – בפרשה זו מתואר ביצוע ההוראות שפורטו קודם באשר לבניית המשכן. בוני המשכן הם בצלאל ואהליאב ו"כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשות את כל מלאכת עבודת הקודש". בתיאור העבודה חוזרים שוב על הפרטים בשינויים קלים. שוב מתוארים המשכן והאוהל, הקרשים, הפרוכת והמסך, הארון והכפורת, השולחן המנורה, מזבח הקטורת, מזבח העולה, הכיור וכנו וחצר המשכן.

• **מצוות השבת**.

נושאים לשיחה

ניתן להזמין את התלמידים לספר על השבת **שלהם**; האם היא דומה לשבת של זיו (החברה של צפנת), או לזו של דינה חברתה? מה **מיוחד** בשבת שלהם, והאם יש דברים שהם יודעים שחברים אחרים עושים בשבת, שמוצאים חן בעיניהם במיוחד והם היו רוצים לעשות בבית שלהם? ניתן גם לשאול את התלמידים האם לדעתם ניתן לעשות את שבת **ביום אחר**, למשל, ביום רביעי, האם אפשר להחליט ש"זו השבת שלי"? או שביום השבת **עצמו** יש משהו מיוחד – כמו שתיארה

זיו?

מ ד ר ש

תחילה, חשוב לספר לתלמידים כי רבי הוא רבי יהודה הנשיא, מסדר המשנה. בחלקו הראשון של המדרש מודגש כי הקיסר קיבל בשבת **אוכל קר**, סביר כי הוא שאל וקיבל הסבר מדוע האוכל קר, ויתכן כי דווקא משום כך הוא קבע את ביקורו הבא שלא בשבת – כדי להנות ממאכלים חמים, מתוך יציאה מההנחה כי אם אותם מאכלים ערבו לחיכו בהיותם קרים מי יודע מה יהיה כשיהיו חמים... אולם ההנאה המושלמת בה ציפה לזכות **נתבדתה**.

ממה נבעה **החוויה הבלתי רגילה** של הקיסר בסעודת השבת? נקל לשער כי התחושה והאווירה המיוחדת שחשו רבי ומשפחתו ביום זה, הם שהשפיעו על הקיסר אף בלי שהיה מודע אליהן. אותו **הלך הרוח הנינוח**, המיוחד ליום המנוחה הקדוש היה כפי הנראה דומיננטי במידה כזו שהשפיע אפילו על **טעמו** של האוכל.

הקיסר הרומאי רגיל היה לקבל בזכות כספו, מעמדו וכוחו, **כל דבר בו הוא חפץ**. לא היה כמעט דבר שנמנע ממנו, זו גם הסיבה לכך שהוא מתייחס ל**חוסר** בו הוא נתקל ב**תרעומת**. כמו כן, החוויה של המאכל הקר – שערב לחיכו יותר מהאוכל החם – **מבלבלת** אותו עוד יותר, הוא יודע כי משהו חסר אך לא ברור לו מה. כאשר רבי מגדיר את החוסר 'כתבלין חסר' – התרעמותו של הקיסר גוברת, הוא אינו מבין מדוע לא יכל רבי לטרוח ולדאוג להשיג את אותו התבלין לארוחה לכבוד הקיסר! ואז מגיעה תשובתו של רבי – זהו תבלין שאינו בר השגה – **אפילו בשביל הקיסר!**

ניתן להגדיר כי מדרש זה מציג את העימות העקרוני בין הגישה המאמינה **בכוחו של האדם** ובין הגישה המאמינה **בכוחו של האל**. השבת שנקבעה לזכר יום השבתון של האל, מסמלת את **ההכרה באל** כבורא עולם, ולכן היא מייצגת במדרש את "התבלין שאינו בשליטת בן האנוש", מולו ניצב הקיסר – המסמל את האמונה בכוחו הבלתי מוגבל של **האדם**.

פעילות נוספת

ניתן לשוחח עם התלמידים על משמעות המושג **מנוחה**: מה היא מנוחה בעיניהם? יתכן כי הם יופתעו לגלות כי לכל אחד יש את ה"מנוחה שלו" – חלק יספרו וודאי כי הם אוהבים לקרוא, לצייר, ואולי לאכול, לראות טלוויזיה או סתם "לשכב בלי לעשות כלום ולחלום". ניתן לשאול מה היא לדעתם **מטרתה** של מנוחה? התאוששות מאובדן כח או צבירת כוחות לעתיד?

פעילות אחרת, אשר ממשיכה את הנושא לשיחה על "**השבת שלי**", הוא ציור כיתתי ובו ציורים אישיים של על תלמיד ותלמיד שכותרתו "**השבת שלי**". סך כל הציורים ירוכזו לציור אחד גדול ועליו ניתן לכתוב את הכותרת "**השבת שלנו**".